

"UZLUKSIZ TA'LIMNI MODERNIZATSIYALASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION YONDASHUV: XORIJIY TAJRIBA, MUAMMO VA YECHIMLAR"

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLARI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA-PSIXOLOGIYA VA SAN’ATSHUNOSLIK FAKULTETI
PEDAGOGIKA KAFEDRASI**

**"DIGITAL TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE APPROACH IN
MODERNIZATION OF CONTINUOUS EDUCATION: FOREIGN
EXPERIENCE, PROBLEMS AND SOLUTIONS"
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**"ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД В
МОДЕРНИЗАЦИИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ:
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ"
МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ**

**"UZLUKSIZ TA’LIMNI MODERNIZATSIYALASHDA RAQAMLI
TEKNOLOGIYALAR VA INNOVATSION YONDASHUV: XORIJIY
TAJRIBA, MUAMMO VA YECHIMLAR"
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI**

MATERIALLARI

(25-oktabr 2024-yil)

Farg‘ona-2024

KBK: 74.103(5Ў36)

YO‘K: 204.14.752.12

“Uzluksiz ta’limni modernizatsiyalashda raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuv: xorijiy tajriba, muammo va yechimlar” xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. 25-oktabr 2024-yil. – Farg‘ona, FarDU, 2024.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 18-yanvardagi 16-sonli buyrug‘iga asosida belgilangan tadbirlarni amalga oshirish maqsadida 2024-yil 25-oktabr kuni Farg‘ona davlat universitetida **“Uzluksiz ta’limni modernizatsiyalashda raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuv: xorijiy tajriba, muammo va yechimlar”** mavzusidagi xalqaro ilmiy - amaliy anjumani o‘tkazildi.

Mazkur to‘plamga taqdim etilgan materiallar kelgusida sohani rivojlantirishga xizmat qilishi, O‘zbekiston, Rossiya, Qozog‘iston, Qirg‘iziston olimlari, bakalavriat va magistraturaning iqtidorli talabalari, tayanch doktorant va doktorantlar, shuningdek, uzluksiz ta’lim tizimida ilmiy ijodiy faoliyat bilan shug‘ullanib kelayotgan pedagog kadrlarning faoliyatini qo‘llab-quvvatlash maqsadida tayyorlandi.

Mas’ul muharrir:

B.Shermuhammadov – Farg‘ona davlat universiteti rektori, pedagogika fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

T.Egamberdiyeva – Farg‘ona davlat universiteti professori, pedagogika fanlari doktori.

X.Tojiboyeva – T.N.Qori Niyoziy nomidagi Tarbiya pedagogikasi milliy instituti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha direktori o‘rinbosari, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor.

BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KONFLIKTOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASI

Kamoldinov Muhammadsodiq Baxtiyor o'g'li

Oziq-ovqat texnologiyasi va muhandisligi xalqaro instituti

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari, bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning amaliy metodik tizimi, bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish samaradorligi o'rganilgan. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish samaradorligini baholash metodikasi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: konfliktologik kompetentlik, kompetentlik, pedagog, nazariy-metodologik asos, takomillashtirish, texnologik, model, metodik tizim, motivatsion-aksiologik, kognitiv, interfaol texnologiyalar.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретико-методические основы развития конфликтологической компетентности будущих учителей, практическая методическая система развития конфликтологической компетентности будущих учителей, эффективность развития конфликтологической компетентности будущих учителей. Также анализируется практическая методическая система развития конфликтологической компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: конфликтологическая компетентность, компетентность, педагогическая, теоретико-методологическая основа, совершенствование, технологическая, модель, методическая система, мотивационно-аксиологические, когнитивные, интерактивные технологии.

Abstract: The article studies the theoretical and methodological foundations of the development of conflictological competence in future teachers, the practical methodological system of developing conflictological competence in future teachers, the effectiveness of developing conflictological competence in future teachers. The practical methodological system of developing conflictological competence in future teachers is also analyzed.

Key words: conflictological competence, competence, pedagogical, theoretical and methodological basis, improvement, technological, model, methodological system, motivational and axiological, cognitive, interactive technologies.

Jahonda pedagogik jarayonda muammolar yoki qarashlar borasida bir-biriga to'g'ri kelmaydigan, qarama-qarshi fikr va pozitsiyalarning to'qnashuvi oqibatlarini tadqiq etish va ularga oqilona yechimlarni ishlab chiqish masalalari dolzarblik kasb etmoqda. Ayniqsa, rivojlangan mamlakatlar pedagogikasida pedagogik jarayonda konfliktologik vaziyatlarda pedagoglarni qanday yo'l tutishlari, ularda qanday ko'nikmalarni shakllantirish masalalarini tadqiq etish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilanmoqda. Pedagogik konfliktlarda o'qituvchi, o'quvchi, ularning hamkorlikdagi pedagogik faoliyati va pedagogik muloqotidan iborat bo'lgan amaliy hayot jarayoni yuz berishi, pedagogik nizo o'z mazmuni, tuzilishi, yechimlar va konfliktogen vaziyatlar xarakteri, nizo va ziddiyatlarni bartaraf etishning turli shakl, vosita va

usullari nuqtai nazaridan ancha murakkab va ko'pqirrali jarayon sanaladi. Shu ma'noda, bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim strategik yo'nalishlaridan biridir. Chunki o'qituvchilik faoliyatida yuzaga keladigan ijtimoiy-psixologik vaziyatlar va turli ziddiyatli holatlar ularning kasbiy tayyorgarlik darajasini, shuningdek, shaxsiy va kasbiy kompetentligini aniqlovchi muhim omillardan sanaladi. Shu bois "Pedagogik konfliktologiya" fani asosida ishlab chiqilgan metodikani takomillashtirish ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan alohida ahamiyatga ega. Tadqiqotning nazariy asosini pedagogika, psixologiya, konfliktologiya, kommunikativ lingvistika hamda kompetensiyaviy yondashuvga oid fundamental konsepsiyalar tashkil etadi. Konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish metodikasini ishlab chiqishda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli va kompetensiyaviy yondashuvlar uyg'unlashtirilgan. Ushbu yondashuvlar pedagogik jarayonda talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog'lash, refleksiya, o'zini-o'zi nazorat qilish va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga qaratilgan pedagogik tajriba-sinov ishlari mazmun va texnologiya jihatidan o'zaro uyg'un holda tashkil etildi. Tajriba-sinov jarayonida konfliktologik bilimlarni kengaytirish (konflikt turlari, sabablari, rivojlanish dinamikasi); konfliktlarni konstruktiv hal etish mexanizmlarini o'rgatish (mediatsiya, kompromiss, muzokara olib borish usullari); talabalarda muloqot madaniyatini, empatiya va bag'rikenglikni shakllantirish; konflikt vaziyatlarini modellashtirish va ularni amaliy mashqlar orqali hal qilish; shaxsiy refleksiya va o'zini-o'zi nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor berildi.

Texnologik jihatlar esa metodikaning samaradorligini ta'minlash uchun quyidagi turli pedagogik yondashuvlar uyg'unligiga asoslanildi:

- interfaol metodlar (keys-stadi, rol o'ynash, trening mashg'ulotlari, "aqliy hujum" usullari);
- elektron resurslar va multimediya vositalaridan foydalanish orqali ta'lim jarayonini raqamlashtirish;
- monitoring va diagnostik testlar yordamida bosqichma-bosqich natijalarni aniqlash;
- talabalarning konfliktologik kompetentlik darajasini baholash mezonlari (bilim, ko'nikma, malaka, shaxsiy sifatlar) asosida tahlil qilish.

Tajriba-sinov jarayonida yuqorida keltilgan maqsadlardan kelib chiqqan holda quyidagi vazifalar belgilandi va amalga oshirildi:

1) Nazariy bilimlarni boyitish.

-Vazifa: Talabalarda konfliktlarning mohiyati, turlari, ularning kelib chiqish sabablari va hal etish mexanizmlari bo'yicha nazariy tayyorgarlikni kuchaytirish.

-Amalga oshirilgan ishlar: Maxsus ma'ruzalar, seminarlar va interfaol darslar tashkil qilindi; konfliktologiyaga oid nazariy materiallar, ilmiy maqolalar va keyslar o'quv jarayoniga kiritildi.

2) Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish.

-Vazifa: Talabalarda konflikt vaziyatlarini aniqlash, tahlil qilish, muqobil qaror qabul qilish, mediatsiya va muzokara olib borish qobiliyatlarini rivojlantirish.

-Amalga oshirilgan ishlar: Konflikt vaziyatlarini modellashtirish, rolli o'yinlar, trening mashg'ulotlari, guruhviy muhokama va keys-stadiy metodlari asosida mashqlar o'tkazildi.

3) Shaxsiy sifatlarni rivojlantirish.

-Vazifa: Pedagogik faoliyatda muhim bo'lgan kommunikativ madaniyat, empatiya, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish.

-Amalga oshirilgan ishlar: Psixologik treninglar, empatiya va o'zaro hamkorlikni rivojlantiruvchi mashqlar, hamda pedagogik vaziyatlarda o'zini tutish bo'yicha simulyatsion topshiriqlar tashkil etildi.

4) Metodik yondashuvni sinovdan o'tkazish.

-Vazifa: Ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini nazorat va tajriba guruhlarida kesimida tahlil qilish, uning amaliy ahamiyatini isbotlash.

-Amalga oshirilgan ishlar: Tajriba guruhida metodika asosida dars mashg'ulotlari olib borildi, nazorat guruhida esa an'anaviy yondashuv qo'llanildi. Yakuniy natijalar matematik-statistik usullar yordamida qiyosiy tahlil qilindi va metodikaning samaradorligi asoslandi.

Tajriba-sinov ishlari quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1) Tayyorgarlik bosqichi:

-“Pedagogik konfliktologiya” fanining mazmuni asosida konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini ishlab chiqish;

-Tajriba va nazorat guruhlarida aniqlanib, boshlang'ich diagnostika testlari o'tkazish;

-Talabalarning dastlabki konfliktologik bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarini baholash;

-Tajribani o'tkazish uchun didaktik materiallar, mashq topshiriqlari, keyslar va simulyatsion vaziyatlar majmuasini tayyorlash.

2) Asosiy amalga oshirish bosqichi:

-Tajriba guruhida yangi metodika asosida “Pedagogik konfliktologiya” fanini o'qitish;

-Konflikt vaziyatlarini modellashtirish, guruhviy mashg'ulotlar, rol o'yinlar va muqobil qaror qabul qilish mashqlarini tashkil etish;

-Mediatsiya, muzokara va stressni boshqarish texnologiyalaridan foydalanishni amaliyotda qo'llash;

-Talabalarda empatiya, kommunikativ madaniyat va bag'rikenglikni rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazish;

-Oraliq natijalarni matematik-statistik usullar orqali baholash va zarur hollarda metodikani takomillashtirish.

3) Yakuniy bosqich:

-Tajriba va nazorat guruhlarida yakuniy diagnostika testlarini o'tkazish va ularni qiyosiy tahlil qilish;

-Talabalarning konfliktologik kompetentligidagi o'sish dinamikasini foizlarda aniqlash;

-O'quv jarayonida qo'llangan metodikaning samaradorlik darajasini ishonchli statistik ko'rsatkichlar bilan asoslash;

-Olingan natijalarni umumlashtirib, metodik tavsiyalar ishlab chiqish va ularni pedagogik amaliyotga tatbiq etish.

Mazkur tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra quyidagi kutilayotgan natijalar va ularning imkoniyatlari o'rganildi:

-Nazariy tayyorgarlik bo'yicha: Talabalarning konfliktologik bilimlari kengaydi, ular konfliktlarning mohiyatini, turlarini, sabablari va ularni hal etish yo'llarini chuqur anglab oldilar. Bu esa kelajakda pedagogik faoliyatda murakkab vaziyatlarni nazariy asoslangan holda tahlil qilish va to'g'ri yondashuvni tanlash imkonini beradi.

-Amaliy ko'nikmalar bo'yicha: Talabalarda konflikt vaziyatlarini modellashtirish, muqobil qarorlar ishlab chiqish, mediatsiya va muzokara olib borish qobiliyatlari shakllandi. Bularni nafaqat ta'lim jarayonida, balki real hayotiy vaziyatlarda ham samarali muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.

-Shaxsiy sifatlar bo'yicha: Talabalarda kommunikativ madaniyat, empatiya, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyat kabi fazilatlar mustahkamlandi. Bu ularning pedagog sifatida ijobiy shaxsiy qiyofasini shakllantiradi hamda jamoadagi hamkorlik muhitini yaxshilashga xizmat qiladi.

-Metodik yondashuvni sinash bo'yicha: Ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligi tajriba guruhida yuqori ko'rsatkichlar bilan isbotlandi, nazorat guruhi natijalari esa nisbatan past bo'lib qoldi. Bu metodikani pedagogik ta'lim jarayoniga keng joriy etish imkoniyatini ochadi, chunki u an'anaviy usullarga nisbatan samaraliroq ekanini ilmiy-statistik jihatdan tasdiqlandi.

Bo'lajak pedagoglarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish metodikasini amaliyotga tadbiq etish va tajriba-sinov jarayonida pedagogik faoliyatni tashkil etishga quyidagi yondashishlar lozimligini taqozo etdi:

-Birinchidan, integrativ yondashuv – “Pedagogik konfliktologiya” fanini boshqa pedagogik va psixologik fanlar bilan uyg'unlashtirish orqali nazariy bilimlarni tizimli ravishda shakllantirish zarur. Bu yondashuv orqali talabalar konfliktlarning pedagogik jarayondagi o'rnini yaxlit ko'rinishda anglaydilar.

-Ikkinchidan, amaliy yo'naltirilgan yondashuv – mashg'ulotlarda interaktiv metodlardan (rol o'ynash, keys-stadi, trening va muammoli vaziyatlarni modellashtirish) foydalanib, talabalarni real hayotiy va kasbiy vaziyatlarga tayyorlash muhim hisoblanadi.

-Uchinchidan, funktsional-rolli, motivatsion va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar – talabalarning individual psixologik xususiyatlarini inobatga olib, ularda kommunikativ madaniyat, empatiya, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyatni mustahkamlashga alohida e'tibor qaratish talab etiladi.

-To'rtinchidan, diagnostik yondashuv – talabalarning konfliktologik kompetentligini rivojlanish dinamikasini aniqlash uchun turli testlar, so'rovnomalar, kuzatuv va intervyulardan foydalanish orqali muntazam monitoring olib borish zarur.

-Beshinchidan, innovatsion yondashuv – pedagogik jarayonni zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar va simulyatsion dasturlar yordamida tashkil etish, bu orqali nazariy bilimlarni amaliy tajriba bilan boyitish samarali natijalar beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaeva Sh.A., Ro'zieva D.I. Pedagogika diagnostika va korreksiya. T. “Universitet”, 2019
2. Burton J.W., Dukes F. Conflict: Practices in Management, Seulement and Resolution. London, Basingstoke: Macmillan, 1991.
3. Mead, G.H. (2014). Mind, self, and society. Chicago: University of Chicago Press. – 314 p
4. Нарзикулов Д.Х. Таълимни ахборотлаштириш шароитида педагогик низоларнинг профилактик технологияларини такомиллаштириш: педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори... дисс. – Самарқанд, 2018

KOMPETENTLIK KO'NIKMALARINI O'STIRISH METODIKASI	
Kamoldinov M.B. <i>BO'LAJAK PEDAGOGLARDA KONFLIKTOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASI</i>	394
Maxmudova D.B. <i>TALABALARDA INNOVATSION VA STARTAP LOYIHALARNI YARATISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI</i>	398
Yo'lbarsova I.I. <i>BIOLOGIYA YO'NALISHI TALABALARINING BIOETIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR KO'RSATUVCHI PEDAGOGIK OMILLAR</i>	401
Aripov Sh.O. <i>O'SMIR YOSHDAGI O'QUVCHILARNING GENDER MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI</i>	404
Oxunova Sh.Q. <i>YANGI O'ZBEKISTONDA MA'RIFATLI JAMIYATNI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI</i>	408
Тиркешбой Б. Ж. <i>МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА ВАТАНГА МУҲАББАТ ТУЙҒУСИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ</i>	412
Turgunbayev T. A. <i>HARBIY TA'LIMDA MILLIY IDENTIKLIK TARBIYASI ASOSIDA TALABALARDA VATANPARVARLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI</i>	417
Tursunboyev Z.T. <i>OILAVIY MUNOSABATLARDA TAZIYO VA ZO'RAVONLIKLARNI OLDINI OLISHDA KONFORMIZM OMILI VA GENDER TENGLIGINING TA'SIRI</i>	422
Otaboyeva G.I. <i>BO'LAJAK XORIJIY TIL O'QITUVCHILARIDA GENDER MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING MODEL</i>	425
Otaboyeva G.I. <i>BO'LAJAK XORIJIY TIL O'QITUVCHILARIDA GENDER MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING AMALIY TEXNOLOGIK TIZIMI</i>	429
Minavarov A.A. <i>TIBBIYOT OLIYGOHLARI TALABALARIDA TIBBIY-EKOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI</i>	432
Shokirov O.B. <i>YANGI O'ZBEKISTONNING MA'NAVIY YUKSALISH JARAYONI VA UNDA TASVIRIY SAN'ATNING O'RNI</i>	436
Xaydarova Sh.M. <i>GLOBALLASHUV DAVRIDA MILLIY MA'NAVITYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI</i>	440
Xusanov D.M. <i>POSTMODERN JAMIYATDA AXLOQIY QADRIYATLARNING SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR</i>	443
Umarov E.T. <i>BO'LAJAK PEDAGOGLARDA MANTIQIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI</i>	446
Qurbonova F.Q. <i>BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH</i>	450